

Andragologie als wetenschap van sociaal handelen

Op de Alumni-dag van de Universiteit van Amsterdam op 6 november 2010 werden bijna door alle faculteiten presentaties gegeven over de stand van zaken in hun vakgebied. Ook de AUV-kring andragologie was aanwezig met twee sprekers, namelijk Jaap van der Stel, lector aan de Hogeschool Leiden en onderzoeker bij de GGZ in Amsterdam, en Annemarth Idenburg, projectcoördinator “vertrouwen in de burger” van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR).

Was de studie andragologie haar tijd ver vooruit? (Jaap van der Stel)

In verschillende domeinen van sociale arbeid worden sociale technologieën toegepast waarvan de wetenschappelijke en filosofische onderbouwing vraagtekens oproept. Een academische setting waarin kennis over sociale arbeid wordt geproduceerd en gesynthetiseerd ontbreekt evenwel. Met deze stelling begon van der Stel zijn presentatie.

In de vorige eeuw had de andragologie kunnen uitgroeien tot de wetenschap van het sociale handelen. Deze ooit populaire studie is echter in Nederland opgeheven omdat er geen consensus bestond over wat het “object” van de andragologie nu eigenlijk was. Ook de discussie of andragologie wel een wetenschap was of een opgewaardeerde hbo-opleiding speelde in die tijd.

De wereld om ons heen wordt steeds complexer en de samenleving ondergaat de ene na de andere crisis. Of sociale arbeid in die constellatie nuttig en noodzakelijk kan zijn, blijft echter in het vage. Er is steeds meer behoefte aan een filosofie en wetenschap van het sociale handelen die een theoretisch kader schept voor sociale opleidingen in met name het hbo en voor het nogal onoverzichtelijke beroepenveld.

Het systeemdenken en de filosofie van de Argentijns-Canadese filosoof Mario Bunge kan hierbij behulpzaam zijn. Deze van huis uit hoogleraar in de theoretische natuurkunde en filosofie ontwikkelde een uitgebreide wetenschappelijke visie op verschillende sociale wetenschappen. Hij analyseerde politieke participatie en sociale ongelijkheid tussen burgers in verschillende samenlevingen. De andragologie in Nederland is niet te vroeg gestopt, maar is te vroeg van start gegaan, poneerde van der Stel tenslotte.

Burgerbetrokkenheid in een netwerksamenleving (Annemart Idenburg)

De opkomst van de netwerksamenleving is een van de oorzaken van de snel groeiende complexiteit in de samenleving. De traditionele manieren waarop openbaar bestuur en burgers zich tot elkaar verhouden werken niet in een complexe maatschappij. De vraag is hoe de overheid burgers meer kan betrekken bij democratische processen? Hoe kan het openbaar bestuur de verbinding leggen met nieuwe vormen van burgeractivisme? Wat betekent dit alles voor de rol van beleidsmakers?

Deze vragen worden door de WRR gesteld in het kader van het project “vertrouwen in de burger”. Dit sluit aan bij de uitdagingen en vragen waarvoor een filosofie en wetenschap van het sociale handelen zich gesteld ziet. Een voorbeeld is het aanleggen van glaskabels in nieuwe woonwijken. Een levende democratie ontstaat bij de gratie van de betrokkenheid van de burger. Op de eerste plaats moet er een legitimiteit zijn van de overheid; er dient controle te zijn op de overheid en er dient een vernieuwingskracht aanwezig te zijn. De zelforganisatie van de burger is een lastig vraagstuk, omdat de overheid uitgaat van een centraal aanspreekpunt. Er zijn echter verschillende organisatie modellen, zoals een hiërarchische

organisatie (top-down), een markt organisatie (vraag en aanbod), een commune organisatie (gelijkwaardigheid) en een netwerk-organisatie, waarin verschuivingen plaats vinden van vraag en aanbod, van een centraal aanspreekpunt en van kennis en macht. Karakteristieken van deze modellen zijn dat de beheersbaarheid telkens anders ligt. Er zijn ook steeds verschillende brugfunctionarissen nodig om problemen op te lossen. Tenslotte ontstaan kansen voor goede oplossingen door het loslaten van het probleem. De rol van de overheid, maar ook van de burger dient telkens op de karakteristieken van organisatie, aanspreekpunt en mogelijkheden van het oplossen van problemen te worden beoordeeld.

Discussie

Na afloop van beide lezingen ontstond een levendige discussie tussen de sprekers en de aanwezigen, geschat op meer dan 100 vooral oud andragologie studenten, over concepten, theorieën en modellen van sociaal handelen. Beide lezingen hadden hiervoor een goede basis gelegd.

Adrie Winkelaar

Heemskerk, december 2010.

Zie voor de tekst van de lezing van Jaap van der Stel en voor de Power point presentatie van Annemarth Idenburg elders op deze website.